

Necip Fazıl, Gençliğe Hitabe ve Sorumluluk

Necip Fazıl, Oration to Youth and Responsibility

Öz

Önden gidenle arkadan gelen arasındaki ilişki, sorumluluk ve rehberlik alt yapılı bir ilişkidir. İyi, güzel ve doğru merkezli alışveriş, özelde fert ve toplum için, genelde insanlığın yaşadığı sürecin sağlıklı yürümesi bakımından önemli ve ihmal edilemez bir hakikattir. Öncekinin sorumlu hareket etmesi, sonrakinin varlığına doğrudan doğruya bağlıdır. Hiçbir varlığın kabul adına cesaret ortaya koymadığı durumda, kendi iradesiyle karar veren insan, can taşıdığı sürece üstlendiğini yerine getirir.

Özellikle Necip Fazıl Kısakürek gibi, neredeyse yirminci asrı başından sonuna yaşamış, asrın olumlu ve olumsuz hadiselerine şahadet etmiş sorumlu bir sanatkârın, geriden gelen emanet neslin hem dünya hem ahiret sorumluluğuna sahip çıkmasını, meselesi gören işaretçiler 'neme lâzımcı' tavrı sergileyemezler. Sanatının ve hayatının yegâne maksadı gençlik yetiştirmek olan Necip Fazıl, Gençliğe Hitabe'sinde bir milletin çocuklarının hangi vasıflarla tarih sahnesinde kalabileceklerine dair fikirlerini sıralar. Bilmek, sahip çıkmak adına en isabetli adımdır. Ardından, karşısındaki gençliğin maddi ve manevi erdemlerini sayar. Gençliğin içinde bulunduğu durumu tasvir eder, bilip doğru yaptıkları ile yanlış bilip yanlış yaptıklarını ortaya koyar.

Sosyal ve tarihî sorumluluktan ferdî ve içtimai yapılanmaya kadar birçok konuda telkinlerde bulunur. O güne kadar, tarih ve medeniyet adına öğretilen ne varsa, tamamına şüphe ile yaklaşılması gerektiğini vurgular. İçinde bulunduğu şartların cereyan şekline, yaşananların neticesine aldırmdan cemiyetin en küçük ama en önemli parçası olarak ferdin atacağı adımları sıralar.

Anahtar Kelimeler: Necip Fazıl, gençlik, Gençliğe Hitabe, sorumluluk, fert.

ABSTRACT

The relationship between the one who leads and the one who follows is a relationship based on responsibility and guidance. Good, beautiful and right-centred exchange is an important and non-negligible truth for the individual and society in particular and for the healthy process of humanity in general. The responsible behaviour of the former is directly dependent on the existence of the latter. The human being, who decides on the responsibility, which no being has the courage to accept, with his own will, must fulfil the responsibility he has assumed as long as he carries life.

Especially those who see it as a matter of a responsible artist like Necip Fazıl Kısakürek, who has lived the twentieth century almost from beginning to end, who has witnessed the positive and negative events of the century, to take care of both the world and the hereafter responsibility of the trusted generation coming from behind, cannot exhibit a 'what's in it for me' attitude. Necip Fazıl, whose sole purpose of his art and life is to raise youth, lists his ideas about the qualities with which the children of a nation can remain on the stage of history in his Address to Youth. Knowing is the most accurate step to protect. Then, he lists the material and spiritual virtues of the youth in front of him. He describes the situation the youth is in and reveals what they know and do right and what they know and do wrong. He makes suggestions on many subjects ranging from social and historical responsibility to individual and social structuring. He emphasises that whatever has been taught in the name of history and civilisation up to that time should be approached with suspicion. He enumerates the steps to be taken by the individual as the smallest but most important part of the society, regardless of the conditions and the outcome of the events.

Keywords: Necip Fazıl, youth, Youth Address, responsibility, individual.

Erdoğan ERBAY¹

Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı, Erzurum, Türkiye

Geliş Tarihi/Received	29.03.2024
Revizyon Veriliş	08.08.2024
Tarihi/Revision Issued	
Revizyon Bitiş	13.09.2024
Tarihi/Revision Ended	
Kabul Tarihi/Accepted	15.09.2024
Yayın Tarihi/Publication Date	17.09.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

E-mail: eerbay@atauni.edu.tr

Cite this article: Erbay, E. (2024). Necip Fazıl, Oration to Youth and Responsibility. *A Journal of Iranology Studies*, 21, 41-48.

Atıf: Erbay, E. (2024). Necip Fazıl, Gençliğe Hitabe ve Sorumluluk. *Doğu Esintileri*, 21, 41-48.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Yirminci Asır

Yirminci asır, insanlık tarihi boyunca sadece insana değil, bütün canlılara yönelik yok edici felaketlerin yaşandığı zaman dilimidir. Felaketlerin cereyan şekliyle bağıntılı olarak ortaya çıkan şartlar, hem fertleri hem toplumları, bahse konu asra kadar karşılaşmadıkları tarihi, siyasi sosyal, ruhi ve zihni yıkımlarla yüz yüze getirmiştir: “Bütün dünya fikir, zevk ve ahlâk buhranı içindedir” (Safa, 1990, s. 13). Zira ferdin düştüğü zihni ve ruhi bunalım, ferdin mensup olduğu büyük toplum yapılarını etkilemiş, küçükten büyüğe tüm müesseseleri, asli karakterlerini unutturucu bir çöküşe sürüklemiştir. İmparatorluklar tasfiye sürecini yaşamış, milletleri ayakta tutan dinî, ahlaki ve ananevi kıymetler topyekûn saldırılara maruz bırakılmış, dünya emperyal güç odaklarının sunaklarına adanmaya hazır kurbanların sergilendikleri mekânlar hâline dönüştürülmüştür. Buna karşılık yirminci asır, insanlık için insanlık tarihinde büyük kırılmalar asrına da karşılık gelir: “Yirminci asır, insan neslinin geçirmekte olduğu büyük bir geçiş devresinin ortasını teşkil ediyor. Bu intikale insan tarihindeki ikinci büyük intikal demek doğru olur” (Boulding, 1980, s. 9).

Gençlik Tasavvuru

Gelişmiş Batı dünyası ile karşılaşmak, hayatın her alanında gönüllü, zaruri ve mecburi bazı adımların atılmasını gerekli kılmıştır. Bu adımlardan biri, geri kalmış milleti ve medeniyeti ileri taşıyacak gençlik tasavvurudur. Mehmet Akif, 1919 tarihinde ilk nüveleri atılan, 1924 yılında kitap olarak neşredilen Safahat’ın Altıncı Kitabı Âsım’da bu gençlik tasavvurunu ortaya koyar. Akif hem yirminci asır hem de Âsım’ın şahsında neslin sorumluluğunu şöyle anlatır: *Siz ki yirminci asırlardasınız, baksanız a/Bizim on dördüne dün basmış olan asrımız! / ...İnkılâbın yolu mâdem ki bu yoldur yalnız! / “Nerdesin hey gidi Berlin!” diyerek yollanınız/Altı ay, bir sene gayret size eğlence demek...* (Ersoy, 1994, s. 368, 425-426) Tarihi daha eskiye dayanıyor olsa bile, 1839 yılında resmîyet kazanan Batı ile ilişkilerin bizi bir takım adımlar atmaya zorladığı bir hakikattir. Batı dünyasını anlayan ve Batı’daki gelişmeleri kendi toplumuna aktarıp anlatan fertlerin yetiştirilmesi temel meselelerden biri olmuştur. İşte bu düşünceden yola çıkan Tefik Fikret, yeni medeniyetin taşıyıcı figürü Halûk’u ve onun şahsında Türk milletinin istikbâlini tasavvur eder. *Sabah Olursa* şiirinde Halûk için şöyle diyecektir: *Tenevvür...Asrımızın işte rûh-ı âmâli/Silin bulutları, silkin zilâl-i ehvâli* (Tefik, 2001, s. 462).

Necip Fazıl ve Gençlik İnşası

Necip Fazıl dâhil, yirminci asrın eşiğine doğanlar, yıkılışı ve yapılışı aynı zaman diliminde yaşarlar. İki uç arasındaki geçişin ortaya çıkardığı boşluk, kaos ve kargaşanın ürettiği değer çatışmasını ruhlarında hissederek. Bu çatışma, dava ve sorumluluk sahiplerinde daha büyük yaralar açmış, ‘yükü ağır devlerin ayağa kalkmalarının’ hareket noktası olmuştur. Ferdî sıkıntı ve çıkmazlarını, daha karmaşık cemiyet hayatına çözümde dindirmeye çalışırlar: “Üstelik insan son derece karmaşık bir sistem olduğu gibi, cemiyet ondan da karmaşıktır” (Boulding, 1980, s. 58). Zira aidiyetle mensubiyetin şekillendirdiği kimlik, ithal bir takım mücbir sebeplerle değişime zorlanmıştır. Bu durumda, ötekileştirme faaliyetleri çerçevesinde atılan adımlara karşı, kendi kalabilmenin kodlarına işareti hayatının mesuliyeti kabul eden gönüllülerin meydan aldığını görürüz. Nitekim geleneksel aile yapısına sahip kalabalık aile fertleri arasındaki bir köşkte hayata başlayan, aynı zamanda köşkte birlikte büyük toplum yapısının bertaraf edilmesini bizzat gören, yıkım psikolojisinin tahribine uğrayan isimlerden biri de, Necip Fazıl’dır. O, asrının insanlığa hediyesi(!) çatışma şartlarını, süreçlerini elbette sonuçlarını ruhunda yaşayan bir sanatkâr, sosyal *mücadelenin* içinde yoğrulmuş mesuliyetli bir dava adamıdır. Necip Fazıl’ın gençliğe emanet ettiği mücadelenin hangi şart, zaman ve zeminde yerine getirildiği meselesi, Ali Haydar Haksal’ın satırlarında şöyle yer bulur: “Aslında gençliğimizin, insanlarımızın gelmiş bulunduğu bugünkü yeri, konumu ve koşulları göz önüne getirince, çekilenlerin, onun çektiklerinin yanında ne kadar hafif kaldığı görülüyor” (Haksal, 2007, s. 83).

1943’te başlayıp 1983 yılında vefatına kadar sürecek bu mücadele, onun sanatını ve kimliğini farklı bir noktaya taşımıştır. Bu nokta, *Sanat* adlı şiirinde anlattığı kırılmadır. *Anladım işi, sanat, Allah’ı aramakmış; Marifet bu, gerisi yalnız çelik-çomakmış...* beytiyle teslimiyetini ifade eder, sanatın ve sanatçının Allah’ı aramaktan başka gayesinin bulunmadığını ortaya koyar. Dava adamının sanata ve sanatçıya yüklediği *ilahî idrâk emanetinin memuru* sıfatına vurguyla beraber insan ve sanatkâr olarak yapacaklarını da belirlemiştir.

Gençliğe Hitabe

Tarih ve Medeniyet

Ferdî var oluş sırrını idrak seviyesine taşımanın yolu, aşkın değerlerden geçer. Hem ulvi hem süfli tarafı bulunan insanın nihai gayesi, süfli arzularından kurtulmaktır. Süfli den ulviye doğru çıkılacak sefer, insanı hiçbir mahlukun nail olamayacağı bir varlık alanına taşır. Çünkü iyiyi, güzeli ve faydalıyı çoğaltmak, medeniyet düsturlarımızın ilk sırasında yer alır. İyinin, güzelin ve faydalının çoğalması, yeryüzünün huzur ve sükûn bulmasıdır. Bu sonuç, insan varlığından istenen ve beklenen, kurucu irade tavrıdır.

Necip Fazıl'ın Gençliğe Hitabesi, emperyal dayatmalara başkaldırı olarak okunmalıdır. Bu yüzden kurucu iradenin gençliğe seslenişi ve vurgusu ile başlar: *"Bir gençlik, bir gençlik, bir gençlik..."* (Kısakürek, 2018, s. 243). Bu vurgunun tekrarı, öncelikli olarak iki temel hedefe yöneliktir. İlki, beklenen özne ile yok sayılan nesne arasındaki ayırımı ortaya koymaktır. Beklenen özne gençlik, yok sayılan nesne *mukaddes emanete sahip çıkmayan* dünkülerdir. İkincisi, hemen her güzel durumda, dikkat çekmek ve fark ettirmek için yapılan uyarının yerini bulmasını sağlamaktır. Aynı zamanda tek olanda karar kılmaktır. Necip Fazıl'ın kurduğuna inandığı, nihai noktada uğruna bütün varlığını adadığı gelecek tasavvurunun resmidir. Yarın için endişe duymak, inanıp teslim olmuş insanın davranışları arasında yer almaz. Ancak hak, hukuk ve adalet üzere bir dünyanın teşekkülüne yazgılı, mesuliyet sırasının şuurunda, asrının gereklerini savsaklamayan dava adamının, vaktin ruhuna dair endişeleri vardır. Kendi zevklerini tatmin sıradanlığından kurtulmuş, *ölmez ve pörsümez yeni* ile dirilişi sağlamak için ayakta, uyanık ve tetikte bekleyen bir Necip Fazıl görülür. O, zamana ve mekâna hükmetmenin yollarını işaret eder. Bu hedefe ulaşmak için iyiyi, güzeli ve faydalıyı fiiliyata geçirirken ânin ihtiyaç duyduğu imkânları sağlamanın gerekliliğini de ortaya koyar. Mensup olduğu medeniyetin dinamiklerini yok sayan bir yapılanmanın vuku bulması, onu değer odaklı mücadelenin merkezine yerleştirir. Çünkü Batı ile karşılaştığımız zemin, zıtlıkların birbirine galibiyete çalıştıkları zemindir: *"Bir asırdır başlamış olan Batı medeniyet ve kültürünü benimseme davası da, Batının teknik ve ekonomik seviyesini ideal edinmek şeklinde görülür. Bu düşünce bir taraftan maddeci fikirlerle, diğer taraftan da sınırlarımıza komşu bir ülkede, Rusya'da patlayan ihtilalin arkasındaki ideolojiyle de irtibat kurarak teknik, mekanik, materyalist bir edebiyata yol açar. Böylece ideolojik temele dayanan angaje bir edebiyat örneği ortaya çıkmaktadır"* (Okay, 1987, s. 24). Necip Fazıl'ın, sadece Gençliğe Hitabe metni değil, sanat ve edebiyat sahasında vücuda getirdiği bütün eserlerinin müşterek noktası, Batılılaşma sürecinin mahsulü materyalizmin icadı olan ideolojik bakış açısına karşı, mistik ve metafizik derinliği hayata yeniden hâkim kılabilme iddiasıdır.

Necip Fazıl, hitabenin başında muhatabına yani gençliğe seslenirken, iki önemli kavramı belirginleştirir. Bunlar, zaman ve mekândır. İmkân âleminde herhangi bir hadisenin vukuu, zamana ve mekâna bağlıdır. Aynı zamanda İslâm, bir zaman dinidir. Diğer taraftan İslâm, insanı sorumlu tutar, tarihe de sorumluluk yükler. Zamanın idaresi, vukuu şartlara bağlı hadiselerle mana kazandıracak insanın omuzlarına yüklenmiştir. Genç, kuvve ile fiil arasındaki dengeyi kurma iradesini, zaman ve mekân ahenginde ortaya koymalıdır. İş işten geçtikten ve meydan gittikten sonra atılan adımın kıymeti yoktur. Hatta zaman ve şartları göz ardı etmeden doğacak pişmanlıklar, intikam faaliyetine dönüşebilir: *"Zaman bendedir ve mekân bana emanettir!"* *şuurunda bir gençlik..."* (Kısakürek N. , 2018, s. 243) Şuur, zamanla şartları anlamlı kılma hâlidir. Var oluş sırrını kavramaktır. Zaman ve mekân, nesilden nesile devredilmiş olgulardır. Elbette devredilecek birer değerdir de. Dava, tabiatı gereği süreklilik arz eder. Sürekliliği sağlayacak olanlar da, ânin sahipleridir. Çünkü ânin sahipleri farklı üç mesuliyeti yüklenmişlerdir. İlki, dünkü dava erlerinden tevarüsle kendilerine ulaşan öğretileri deruhte etmek; ikincisi, *'zaman bendedir'* kaidesine ittibaen âna ve zamana, davanın kutsiyetini belletmek; üçüncüsü de, tevarüsle devraldığı emaneti ânin imkân ve hukukuyla yarına aktarma becerisidir. Nitekim emanetin hukukuna riayet, emanet sahibinin hukukuna riayettir. Emanetin ehline teslimi, her şeyin halledildiği manasına da gelmez. Gaye, Allah rızası için adım atmaktır. Necip Fazıl, 1982 tarihli *Emanet* şiirinde şöyle der: *Bir ânlık emânetle ne türlü övünelim;/ Gel, rahmet kapısında ağlaşıp dövünelim!...*

Necip Fazıl, hitabenin bu kısmında, bir milletin tarihî sürecini dönemlere ayırarak anlatır. Bu dönemlerin karakteristik özelliklerini vurgularken, beklenen neslin konumunu da çizmiş olur. Necip Fazıl'a göre, yedi asırlık devlet ve millet hayatı, birbirinden farklı beş ayrı devre oluşturur. Millet tarih yürüyüşünün ilk devresini, bir milletin kurucu ruhunu yansıtan dört kavramla çerçeveleyer. İtila ile terakkinin önünü açacak kavramlar, her biri maverai mesuliyet fikrini besleyici aşk, vecd, fetih ve hâkimiyet'tir. Çünkü bu hasletler, Batılının 'Avrupa fikrini' icadının da karşı hareket noktasını teşkil eder: *"Bir Avrupa fikrinin, bir Avrupa farkının bekçileri olmanız gerek, ancak kendine has kimliği üzerine kapanmamaya ve kendi olmayana doğru, öteki hedefe veya ötekinin hedefine, hatta –ve bu belki bambaşka bir şey- bu modern geleneğin ötesinde, bir başka sınır yapısı, bir*

başka yaka olacak, hedeften başka'ya / baştan başka'ya doğru örnek bir şekilde ilerlemeye dayanan bir Avrupa'nın bekçileri haline gelmeniz gerekir" (Derrida, 1991, s. 32). Zira işaret ve ima ettikleri derin mana ile geniş muhteva bağlamında kavramları tarih yapan, tarihe yön veren, aynı zamanda tarihi görevlendiren bir iradenin yürüyüş ilkeleri olarak algılayabiliriz. Bu çerçevede içinde şekillenen düşüncenin neticesi, varlığın sırrını çözmek, büyük orkestranın mütemmim parçası sıfatıyla hayranlığını ortaya koymak, düzenin mesuliyetini üstlenmektir. Nihayetinde bu mesuliyet, diğer bütün varlıkların hak ve hukukunu koruyan, söz geçiren, irade ortaya koyup idare eden erki belirleyip gündelik hayata dair uygulamaları da denetleyen varlık alanı oluşturmak meselesidir. Bu minvalde Necip Fazıl'ın cümlesi şöyledir: "*Devlet ve milletin büyük çapa ermiş yedi asırlık hayatında ilk iki buçuk asrını aşk, vecd, fetih ve hâkimiyetle süsleyici...*" (Kısakürek, 2018, s. 243). Medeniyete dâhil milletlerin bir kısmı üretici, diğer kısmı da tüketicidir. Türk milleti şekillendirici karakteri ve yapıcı iradesiyle tarihe yön veren milletlerdendir. Zamandan ve mekândan el çekmiş ya da çektirilmiş olmak, tarihin ve medeniyetin dışına itilmişlik manasına da gelir. Zira Necip Fazıl'ın bahsettiği kavramlar, idealist-romantik hissiyatın rehberliğinde tezahür imkânı bulamamıştır. Aksine ferdî, siyasi ve sosyal planda bizzat yaşanmış pratik tecrübelerin aksülameli olarak tecelli etmişlerdir. Âlemde varlığının hikmetini fısıldayan aşkı, hayatının özgül ağırlığına ve özgür ruh hâline rehber kılmıştır.

Milletin tarih yürüyüşünün ikinci devresi ise, üç asrı içine alır: "[Ü]ç asrını kaba softa ve ham yobaz elinde kenetleyici..." (2018, s. 243) Birinci devrenin aksine, hareket kabiliyetini kaybetmiş, skolastik zihniyetin çürüttüğü zeminde, ferdî ve içtimai faaliyete hiç ihtiyacı bulunmayan, itilen bir vagon hâline getirilen akli ve nakli delillerin devre dışı bırakıldığı zaman dilimini kuşatan, durağanlık dönemidir. Erol Güngör'ün, De Amicis'ten naklettiği cümleler, Güngör'ün de belirttiği gibi, 'biraz ağır görünmekle birlikte' Türk milletinin eski ile yeni arasında nasıl bir durumda olduğunun açık ispatıdır: "... şu noktada hemen bütün dünya müttefiktir ki, yeni Türk eski Türk'ün değerinde değildir. Bizim kumaşlarımızı, her türlü refah vasıtalarımızı, ayıplarımızla kötülüklerimizi, mânâsızlıklarımızı benimsemiştir; fakat hislerimizle fikirlerimizi (yani ilim ve sanatı) henüz kabul etmiş olmadığı için, bu yarım-yamalak istihale esnasında eski Osmanlı-Türk karakterinin bütün iyi taraflarını kaybetmiştir. Eski Türk'ün, Batı medeniyeti eserleri olarak şimdilik gördüğü şeyler tembel, kabiliyetsiz, îmansız, para düşkünü, frenk taklitçisi, her türlü an'anenin düşmanı ve uşak ruhlı sürü sürü memurlardan ve atalarının pabucu bile olmayacak küstah, hayâsız bir çeşit 'şık gençlik' güruhundan ibarettir" (Güngör, 1997, s. 159). Asırlar boyunca, insana sorumluluk yüklediği gibi, tarihe de sorumluluk teklif edip tarihi ayağa kaldıran İslâm'dır. İslâm'ın ayaklanmasını ve yürümesini temin hususunda yol gösteren bazı milletler vardır. Bu milletlerden birisi de, Türk milletidir. İslâm'ın belirlediği ölçüler dâhilinde hareketi şiar hâline getirip İslâm medeniyetine öncülüğü üstlenen bir milletin, ilahî dava olarak algılayıp uğruna her şeyini feda ettiği süreçten alıkoyan takozu haber verir. *Kaba softa ve ham yobazın işlemez hâle gelen bakış açısının doğruluğuna dair kesin hükümlerin hayatın dışına ittiği akli ve nakli ilimler, asli görevlerini ifada ya geç kalmışlar ya da hiç fırsat bulamamışlardır.* Bu iki ilmin yokluğu, Müslüman bir insanın temel iki vasfının ziyai sonucunu doğurmuştur. Bu iki temel vasıf, basiret ve irfandır. Basiretten mahrum kalan Müslüman, gelecek adına ümidini yitirmiş, inşa ve ibda görevini devretmiştir. İrfanını kaybetmiş bir millet, rehbersiz kalmış, asırlar boyunca bizzat kendisinin deruhte ettiği kutsal zevki, ait olmadığı diyarlarda aramaya koyulmuştur. Bunun neticesi de, tarihi yönlendirmek, dolayısıyla medeniyete hizmetten çekilerek, adalet ve hukuk gözetmeyen bir oluşumun varlığına zemin hazırlanmasına ortak olmuştur.

Medeniyet olgusuna, varlığa ilk adımından itibaren katkı sağlayan Türk milleti, ivmesi sürekli yukarıya doğru bir yolculuk yapamamıştır. Dolayısıyla kazanarak katkıda bulunmaya devam yerine, kaybettiklerine ağıt yakmaya hatta arabesk bir dünyanın merkezinde yer almaya razı edilmiş, daima aşağıya doğru çekilip itibarının zedelenmesine uygun zemin oluşturulmuştur. İşte Necip Fazıl, gençliğe hedef gösterirken, milletin zirveyi nasıl kaybettiğine dikkat çeker: "[S]on bir asrını, Allah'ın, Kur'an'ında 'belhüm adal' dediği hayvandan aşağı taklitçilere kaptırıcı..." (Kısakürek N. , 2018, s. 243) Kendisine hiç benzemeyen ve kendinde kaybettiği erdemleri başkalarında arama gafletiyle düştüğü taklitçilik, milleti kendi olmaktan uzaklaştırmış, millet olma kimliğini inkıtaa uğratmıştır. Kur'an'ın ifadesi ile 'belhüm edal' sıfatı, yaratılış gayesine uygun hareket etmeyen insanın düşebileceği aşağılığın adıdır.

Gençliğin dikkatine sunulan dördüncü devre, madde ile mananın, ruh ile bedenın karşı karşıya geldiği noktadır. Necip Fazıl, karşı karşıya geliştire, madde ve bedenın insafsızlığına mahkûm edilen Türk'ün, yok edildiği zaman dilimine dikkat çeker: "[E]n son yarım asrını da işgâl ordularının bile yapamayacağı bir cinayetle, Türkü madde plânında kurtardıktan sonra ruh plânında helâk edici tam dört devre bulunduğunu gören..." (2018, s. 243)

Ruh medeniyetinin mensubu bir milletin, varlık alanına müdahale edilerek asıl kimliğinin ortadan kaldırılması, tarihi

sürece vurulan son ve amansız darbe olmuştur. Medeniyet ve ışığın kaynağı Doğu'nun, insanın kemâle ermesi için attığı neredeyse bütün adımlar, ruha aittir. İlahi ve beşeri kaynaklı tüm din ve öğretiler, insanın huzur ve mutluluğunun, kendi varlığını terbiyesinde saklı olduğu noktada hem fikirdirler. İşte Kısakürek'in itirazı, insanın anlamlı bir hayat sürmesini sağlayacak ruhi tatminin yok edilmiş olmasıdır. Türk milletini ruhtan yoksun bırakıp maddeye bağımlı hâle getirmiş olmak, onun asıl varlık iddiasını da ortadan kaldırır: "Türkiye kendi millî ve mânevî değerlerini bu yeni sentezin içine katmadıkça, Batı medeniyetinin geride kalan eski modeli önünde hayran ve onu taklitten başka hiçbir ideali olmayan, yaratıcılıktan mahrum bir seyirci halinde kalacaktır. İçinde bütün dünya milletleri ile beraber Türklerin de payı olmayan bir medeniyet evrensel değildir ve bizim dışımızda kalır" (Safa, 1990, s. 70).

Hitabenin, yukarıda söz konusu edilen bölümü, geçmişe yönelik tenkitler ve değerlendirmeler içerir. Bununla birlikte, bir muhasebe de gerçekleştirilmiş olur. İlk dönem hariç, gençliğin eşliğinde beklediği devreye gelinceye kadar geçen zaman dilimindeki olumsuzluklar göz önüne serilir. Bütün geçmiş ahlaki, ideolojik ve siyasi yaftaların boyun bağı ile birbirine bağlanmış, gelecek için insana hiçbir ümit vaat etmemektedir. O hâlde, bu durumu değiştirmek adına atılması gereken adımlar vardır: "*Bu devreleri yükseltici aşk, süründürücü satıhçılık, çürütücü taklitçilik ve öldürücü küfür diye yaftalayan ve şimdi, evet şimdi... Beşinci devrenin kapısı önünde dimdik bekleyen bir gençlik...*" (Kısakürek N. , 2018, s. 243) Son ve beşinci devrenin adımını atacak olan, kapının önünde dimdik bekleyen gençliktir. Bu, bir sorumluluktur. Davası uğruna, hayatını ortaya koyan dava adamının, emek vererek yeşertip büyüttüğü ve artık, davanın birileri tarafından omuzlanması gerektiğine inandığı anın gelip çatıldığını gösterir. Hem ferdin, hem de cemiyetin izzet ve şahsiyetine hücumu gaye edinmiş çöküntü, çürüme, fesat ve taklit gibi, içten içe yok edici unsurlara karşı uyanık davranacak, geçmişin hesabını sorarken, gelecek için görevler üstlenecek gençliğin varlığına vurgu asıldır.

Başından beri varlığını adadığı kıymetlerin nasıl ve niçin kaybedildiğini, davasının istikametini sorabilecek gençlikle yüz yüzeyiz: "*Gökleri çökertecek ve yeni kurbağa diliyle bütün 'dikey'leri 'yatay' hale getirecek bir nida kopararak 'mukaddes emaneti ne yaptınız?' diye meydan yerine çıkacağı günü kollayan bir gençlik...*"

Dininin, dilinin, beyninin, ilminin, ırzının, evinin, kininin, öcünün dâvacısı bir gençlik..." (2018, s. 243)

Dünden bugüne, 'yükümlü kılındığı' davasını takip eden bir gençlik ki, sorumluluk sahasına ait ilahi ve insani ölçülerin peşinde yürür. Dinin, dilin ve ilmin insana, dolayısıyla milletlere kimlik kazandıran erdemlerin davasını güden bir gençlik arzulanmaktadır. Diğer taraftan, halk ile hak arasında kaldığında, tavrını her zaman haktan yana koyacak bir gençlik olmalıdır. Zira hükmün hakka ait olduğu hakikatini bir düstur makamına koymak, hayatına adaleti hâkim kılmak ve en son noktada, asıl hürriyetin, hakka kölelik olduğunu kabul eden bir gençliktir beklenen: "*Halka değil hakka inanan, meclisinin duvarında 'Hâkimiyet hakkındır' düsturuna hasret çeken, gerçek adaleti bu inanışta ve halis hürriyeti Hakka kölelikte bulan bir gençlik...*" (2018, s. 244)

Necip Fazıl, hitabe metninin bu noktasında, özellikle Batı kaynaklı ve çoğu yirminci asrın icadı olan, siyasi, ekonomik, iktisadi ve ideolojik tekliflerle, insana refah vadeden izmler karşısında, gençlikten beklentilerini sıralar. Allah tarafından belirlenmiş hudutlar çerçevesinde, metafizik âleme ait davanın sorumluluğunu yerine getiren gençlik, aynı zamanda, dünyaya dönük görevlerini de ihmal etmemelidir. Çünkü inancı ona, öte için olduğu kadar, varlığını devam ettirdiği âlem için de emir ve nehiyeler vaz etmiştir. Yani dengeyi korumak adına her iki âlemin gereklerini yerine getirmelidir. Kapitaliste, komüniste, sosyal adalet adına, çalışanını sömüren zalim patrona karşı bir ölçü koyar. Bu ölçü, ekonomik ve iktisadi anlamda müreffeh bir hayatın sürdürülebilmesinin anahtarının, kalbe ve kasaya Allah ve Resul ölçüsünün muhakkak ikamesidir. İşte bu telkin, gençliği tamamen dünyevi, patronu koruyan ve de istismarcıya kazandıran bu yapı karşısına, ezeli ve ebedî bir sistemin belirlediği hadler ile çıkmak için yönlendirme gayretidir. İnsan aklının koyduğu prensiplerin, insanlığı düşürdüğü uçurumdan kurtaracak yegâne ölçü, mutlak olanın koyduğu hükümlerdir: "*Emekçiye 'Benim sana acıdığım ve yardımcı olduğum kadar sen kendine acıyamaz ve yardımcı olamazsın! Ama sen de, zulüm gördüğün iddiasıyla, kendi kendine hakkı ezmekte ve en zalim patronlardan daha zalim istismarcılara yakarı kaptırmakta başıboş bırakılamazsın!', kapitaliste ise 'Allah buyruğunu ve Resul ölçüsünü kalbinin ve kasanın kapısına kazımadıkça serbest nefes bile alamazsın!' ihtarını edecek... Kökü ezelde ve dalı ebedde bir sistemin aşkına, vecdine, diyalektiğine, estetiğine, irfanına, idrâkine sahip bir gençlik...*" (2018, s. 244)

Batı, Sanayileşme Devri ve Rönesans sayesinde, Doğu'nun önüne geçer. Öne geçişin önemli neticesi ve göstergesi, maddedir. Maddeye sahip olan Batı, medeniyet adına varlığını ortaya koymak ve varlığını sürdürmek için insanlığa hayalî

cennetler vadeder. Medeniyet yürüyüşü adına, belki her gün yeni iddialar ve vasıtalarda teklif eder. Ancak, aradan asırlar geçmesine rağmen vaat edilen cennete ve özlenen hayata dair hiçbir ipucu ortaya çıkarılamamıştır. İnsanlığın huzuru için bunca icada ve keşfe karşılık, insanlık çağın bedenine bir ruh kazandıramamıştır. Batı, böyle çaresiz ve ruhsuz kaosu ve bunalımı kendi yaşadığı gibi, öteki dünyaya ihraçtan da geri durmamıştır. Kutsalı ortadan kaldırmak, hiç olmazsa kutsalı dünyevileştirmek uğruna attığı adımların sonucunda Batı, uçurumun başına gelip bir hamle sonra intihara sürükleneceği noktanın başında durmuştur.

Hasta Batı ruhunun mahsulü ve Batılının kurtarıcı olarak takdim ettiği bunalım ve metalaşmayı, kendi kaybettiklerini bulma ümidiyle sahiplenen yapı vardır ki, genel olarak Doğu, özelde de Türk milletidir. Asırlar boyunca bizzat tecrübe ettiği, ancak çeşitli tarihi, siyasi, sosyal ve ekonomik nedenlere bağlı olarak kaybettiği bütün varlık unsurlarını, Batılının ürettiği bunalımda arayan bu durumu gençlik, yeniden sorgulamalıdır. Batılının insana teklif listesinde yer alan ne kadar hayal varsa, hepsinin hakikat olduğunu, çarenin ve devanın İslâm'da bulunduğunu yüksek sesle dile getirecek gençlik, hakikat adına varlığını ortaya koymalıdır. Batılının yalanlarına karşılık, gençliğin böyle bir tavır sergilemesi, yalnız kendisi için değil, yaşadığı coğrafya, İslâm âlemi dolayısıyla tüm insanlık adına atılmış bir adım olacaktır. Daha önemlisi, inancı için asırlarca üstlendiği medeniyet yürüyüşünü yeniden başlatacak, bütün yalanları hakikate çevireceği için, insanlık da aradığı hayatın ellerinden tutacak, huzur bulacaktır: *“Bir buçuk asırdır yanıp kavrulan, bunca keşfine ve oyuncağına rağmen buhranını yenemeyen ve kurtuluşunu arayan batı adamının bulamadığını, türkün de yine bir buçuk asırdır işte bu hasta batı adamında bulduğunu sandığı şeyi, o mübarek oluş sırrını çözecek ve her sistem ve mezhep, ortada ne kadar hastalık varsa tedavisinin ve ne kadar cennet hayali varsa hakikatının İslâm'da olduğunu gösterecek ve bu tavırla yurduna, İslâm âlemine ve bütün insanlığa numunelik teşkil edecek bir gençlik...”* (2018, s. 244)

Necip Fazıl'ın gençliği, seslenilince cevap veren, ferdî varlığını, herhangi bir hesaba girmeden, cemiyet ve aşkın değerler için ortaya koyabilme cesaretini gösteren karakterde olmalıdır. Muhatap, sorumluluk yükleneyeceği için ses çıkarır; çare bulmak için aranınca, görevini ifa etmek için meydana atılır. Üstlenilecek görev ve yerine getirilecek bir yardım söz konusu ise, başkalarını beklemeden öne çıkar. Çünkü çağrıya cevap vermek, iradi bir eylem iken, seçilmek kendi dışında bir gücün baskısı ile gerçekleşir. Gençliğin ben olarak bulunduğu yer, biz makamıdır: *“Kim var!” diye seslenilince, sağına ve soluna bakınmadan, fert fert ‘ben varım!’ cevabını verici, her ferdi ‘benim olmadığım yerde kimse yoktur!’ duygusuna sahip bir dâva ahlâkını pırlıdatıcı bir gençlik...”* (2018, s. 244)

Edward Said, entelektüel tanımlarken bir yalnızlıktan söz açar. Bahse konu yalnızlık, iddiası olanlar direnişin de tam yeridir: *“İnsan yalnız kalır, doğru; ama her zaman sürüye uyup mevcut duruma hoşgörü göstermekten iyidir yalnızlık”* (Said, 1995, s. 17). Gelecek, gençlikle şekillenen değerler dünyasıdır. Değerlerin inşası ve uygulaması, çoğunlukla ferdin tek başına yürüttüğü zihni faaliyetin neticesi olarak ortaya çıkar. Ardından cemiyetin günlük hayatının parçası hâline gelir. Ferdin üstlendiği fiil, entelektüel yalnızlığın tezahürü pratiklere hareket noktası olur.

Can emaneti, süresi dolduğunda geri alınacaktır. İşte alınacak canı, taşıma liyakatine uygun, her zaman fedaya hazır bir gençlik olmalıdır. İnsan için en kıymetli şey can ise, bu kıymeti, en kıymetli için verebilmeyi, yine kendi dışında hiçbir varlık aramadan ortaya koyabilme şuurunda bir gençlik vücut bulmalıdır: *“Can taşıma liyakatini, canların canı uğrunda can vermeyi cana minnet sayacak kadar gözü kara ve o nisbette strateji ve taktik sahibi bir gençlik...”* (Kısakürek N. , 2018, s. 244)

Necip Fazıl'ın seslendiği gençlik, gaflet içinde yuvarlanan, tembel ve vurdumduymaz bir gençlik değildir. Zira onun gözünden hiçbir şey kaçmamalı, çevresinde olup bitenden haberdar olmalıdır. Zıtların karşılaşmasında, gizleneni açık biçimde görebilen basirete sahip olmalıdır: *“Büyük bir tasavvuf adamının benzetişiyile, zifiri karanlıkta ak sütün içindeki ak kılı fark edecek kadar gözü keskin bir gençlik...”* (2018, s. 244)

Gençlik, her türlü imkânı elinde bulduran insan ve kurumların önüne koyduğu, ahlâk, edep, fazilet ve güzellikten uzak, bütünüyle ruhu rencide edici bir şekilde süslenmiş hücumlarına, tek başına karşı koyabilecek, bu işi üstlendiği için destanlaşacak bir gençliktir. Necip Fazıl'a göre gençlik, cemiyetin kurduğu bütün tuzak ve aldatmaların farkına varan, bunları ters yüz edebilme cesaret ve kararlılığını gösteren karaktere sahip olmalıdır: *“Bugün, komik üniversitesi, hokkabaz profesörü, yalancı ders kitabı, çıkartma kâğıdı şehri, muzahafat kanalı sokağı, fuş albümü gazetesi, şaşkına dönmüş ailesi ve daha nesi ve nesi, hâsılı, güya kendisini yetiştirecek bütün cemiyet müesseselerinden aldığı zehirli tesiri üzerinden silkip atabilecek, kendi*

öz talim ve terbiyesine, telkin ve tenmiyesine memur vasıtalarına kadar nefsini koruyabilecek, tek başına onlara karşı durabilecek ve çetinler çetini bu işin destanlık savaşını kazanabilecek bir gençlik..." (2018, s. 245)

Hitabenin gençliği, önceki nesilleri sorgulama hakkına da sahip olmalıdır. Zira onlarda bulamadıklarını bulmak için gayret göstermelidir. Ayrıca onların yapamadıklarını yapma hususunda geri adım atmamalıdır. Yapılması gerekenin ne olduğunu gösteren gençliğin yetişmesi kaçınılmazdır: "Annesi, babası, ninesi ve dedesi de içinde olsa, gelmiş ve geçmiş bütün eski nesillerden hiçbirini beğenmeyen, onlara 'siz güneşi ceketinizin astarı içinde kaybetmiş marka Müslümanlarısınız! Gerçek Müslüman olsaydınız bu hallerden hiçbiri başımıza gelmezdi!' diyecek ve gerçek Müslümanlığın 'ne idüğü'nü ve 'nasıl'ını gösterecek bir gençlik..." (2018, s. 245)

Son olarak gençlik, Allah'ın bütün âlemleri hürmetine yarattığı Hazret-i Peygamber'in varlığına sığınacak, O'nun getirdiği güzellikleri hayata hâkim kılarken O'nun düşmanlarına da söz hakkı tanımayacak bir hakikatin inşasına zemin hazırlayacaktır: "Tek cümleyle, Allah'ın, kâinatı yüzü suyu hürmetine yarattığı Sevgilisinin alemleri manto gibi bürüyen eteğine tutunacak, O'ndan başka hiçbir tutamak, dayanak, sığınak, barınak tanımayacak ve O'nun düşmanlarını ancak kubur farelerine denk muameleye lâayık görececek bir gençlik..." (2018, s. 245)

Gençlik ve Sorumluluk

Gençliğe Hitabenin son cümlelerinde ise Necip Fazıl, gençlikle bir akit gerçekleştirir. Bir dava adamı olarak, vasıflarını saydığı ve hedefler belirlediği, yol gösterip rehberlik ettiği, özellikle de, davanın insanlara bağlı olarak bitip gitmediğini hatırlatmak maksadına yönelik bir takım düsturlar sıralar. Var olmak, muhatap seçilmiş olmaktan dolayı hakikaten bir imtiyaz, ama aynı zamanda büyük bir sorumluluktur. İşte Necip Fazıl varlığı, oluşumu, yetişmesi ve büyümesi için ömrünü feda ve belki heder ettiği gençliğin vücut bulmasından dolayı Allah'a hamd makamındadır. Dava, her zaman ve devirde, omuzları üzerinde yükseleceği erler bulur. Davaya adanmak, aşkın kıymetler uğruna söyleyecekleri ve söyletecekleri olmak demektir. Bu nedenle Necip Fazıl'ın gençliği, davanın yücelmesi için iki temel görevi yerine getirmelidir. İlki, davayı omuzlayan varlığı ortadan kalksa bile, davayı mahzun ve garip bırakmamak; ikincisi, kendinden önce, davanın erliğini yapmışların hakkını teslim etmektir. Her dava ve mücadele, hakkın, iyinin ve güzelin hayat bulması, yaygınlaşması adına sadakat ve meşakkatle kazanıldığı için kutsaldır. Her dava ve mücadele adamı gibi Necip Fazıl da, bir dava ve mücadele adamı olarak bahtiyardır ki, Batılın ileri sürdüğü ve önüne koyduğu bütün takozlara rağmen, gençlik sözlerine kulak vermekte, uyarılarına cevap almaktadır. Fani bir vücudun bekası için gerekli güzel neticenin sadaka-i cariyeye sıfatıyla gerçekleştiği de aşikârdır. *Gençliğe Hitabe*, dava erinin bir meydan okuyuşuyla nihayete ermektedir:

"Bu gençliği karşımda görüyorum. Maya tutması için otuz kûsûr yıldır, devrimbâz kodomanların viski çektiği kamyandan borularla ciğerimden kalemime kan çekerek yırttığım, kıvrandığım ve zindanlarda çürüdüğüm bu gençlik karşısında uykusuz, susuz, ekmezsiz, başımı secdeye mihlayıp bir ömür Allah'a hamd etme makamındayım.

Genç adam! Bundan böyle senden beklediğim, manevî babanın tabutunu musalla taşına, Anadolu kıtası büyüklüğündeki dâva taşını da gediğine koymandır.

(...)

Allah'ın selâmı üzerine olsun!" (2018, s. 245)

Necip Fazıl, Sanat-Fikir-Aksiyon alt başlığı ile yola çıkan Ağaç dergisinin 14 Mart 1936 tarihli ilk sayısının arka kapağında yer alan *Okuyucuya Mahrem Birkaç Söz* başlıklı yazısında, okur ve gençlikle bir akit gerçekleştirir. Akdin iki kefesine sorumluluk borcunu yükleyen Kısakürek, akdin darasını alırken taraflar arasındaki hukuka riayetini muhafazasını esas kabul eder: "Ortalığın çoraklığı hakikatinde herhalde sen ve biz beraberiz. Sen suçlu yazıcıda buluyorsun, yazıcı suçlu sende. Biz suçun kimde olduğunu ispat etmek istiyoruz. Ya sen borcunu ödeyecek, hareketimize alâka göstereceksin. Fakat biz bir şey yapamayacağız. O halde biz yokuz.

Ya biz bir şey yapacağız. Fakat sen alâka göstermeyeceksin. O halde sen yoksun. Bunlardan birinden birini ispat etmek bize yeter!" (Kısakürek N. F., 1936)

Sonuç

Necip Fazıl'da, özelde şiirin genelde edebiyatın ve sanatın, insan varlığını bir bütün hâlinde ele aldığını söylemek hatalı olmaz. Öncelikle kendi varlığının manasını kavramak, ardından içinde yaşadığı cemiyetin asıl unsuru insana karşı sorumluluğunu yerine getirmek onun en önemli hedeflerindedir.

Necip Fazıl için şair, günlük ve sıradan arayışların, basit duygu ve düşünce kırıntılarının peşinde gerçekleştirilen koşuşturma faaliyetinin ortaya çıkardığı beyhude gayretlerin avaresi değildir. Onun şiir hevesi ve merakı bir yana, şairlik serüveni annesinin hastane odasındaki teşviki ile başlar. Annenin teşviki başlı başına bir sebeptir. Fakat şairliğini ve şiirini iki temel unsurun terkihi olarak görmek, okuyucunun zihninde farklı kapıların açılmasına zemin hazırlar: Birincisi, hastane odasının penceresinden dışarıya bakarken gördüğü savrulan karla homurtular çıkararak esen rüzgârın ruhu kanatlandıran, mistik ve metafizik var oluş sırrıdır. İkincisi, fikrin tabii meyvesi çile ile çilenin, bir dünya görüşünün belirleyicisi olarak ayakta kalıp kalamayacağı endişesini göz ardı etmeden kendini gerçekleştirmeye azmetmiş bir davanın mütefekkeri olabilme iddiasıdır.

Şairlik adımı, basit bir nedenle ilişkilendirilse de, Necip Fazıl'ın şiire bakışı ve şiire yüklediği mana, sebeple sonucun ne ölçüde farklı noktalarda durduğunu ortaya koyar. Aslında şairliğe başlama nedeninin sıradanlığı ile şairin kendi varlığını ispat ettiği yer arasındaki mesafe, onun hayata başladığı yerle hayatın sonunda ulaştığı yer arasındaki farklılığa da işaretler. Herkes bir hayatı yaşar. Hayatı anlamlı kılmak, irade sahibi insanın tercihiye bağlıdır. Yaratılışa uygun ölçülerle kuşatılmış hayat, hürriyetle birlikte anlamlı hâle getirilmiş olur. O hâlde Necip Fazıl, şiire başladığı noktadan itibaren nasıl bir yol takip etmiş ve hangi yöne doğru yürümüştür? Sorunun cevabını şöyle düşünmek mümkündür: Küçük bahaneleri göz ardı etmeyen Kısakürek, anlamsızlık girdabında dönüp durmayacaktır. Diğer taraftan hayata mana katmayanlardan olmayacaktır. İnsan sıfatıyla taşıdığı aşkın ruh hâli içinde, küçüğün rahatlığına inat, büyük olanın zahmetini talep edecektir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKLAR

- Boulding, K. (1999). *Yirminci Asrın Manası*, Çev. E. Güngör. İstanbul: Kalem Yayıncılık.
- Ersoy, M. A. (1994). *Safahat*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güngör, E. (1997). *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Haksal, A. H. (2007). *Necip Fazıl Kısakürek Büyük Doğu Irmağı*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Derrida, J. (1991). *Öteki Hedef / Başka Baş*, Çev: M. Başaran. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (2018). *Hitâbeler*. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- Kısakürek, N. F. (1936). *Okuyucuya Mahrem Birkaç Söz*. Ağaç Dergisi. nr. 1, 14.
- Okay, M. O. (1987). *Necip Fazıl Kısakürek*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Safa, P. (1990). Objektif: 8, 20. Asır Avrupa ve Biz. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Said, E. (1995). *Entelektüel*, Çev. T. Birkan. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tevfik, F. (2001). *Bütün Şiirleri*, Haz: İ. Parlatır-N. Çetin. Ankara: TDK Yayınları.